

פניני הפרשה

בלק

עלון מס'

1092

שנה כ"ב התשפ"א

יו"ל ע"י הקרן לזיכוי הרבים. נייד: 052-7654216

כתובת: רח' הרב רוזובסקי 14/13 אשדוד. דוא"ל: 7654216@gmail.com

נבואה בלי כלי

בלעם הרשע קיבל מן השמים מעלות גדולות וכוחות על טבעיים עד כדי כך שהקב"ה השרה שכינתו עליו, ונאמר עליו "יודע דעת עליון". ואמרו חז"ל לא קם בישראל כמשה, אבל באומות העולם קם, והוא בלעם. לבלעם היתה מדרגה של משה רבנו, אדון הנביאים, ויש להתבונן איך זכה גוי רשע כזה לכל המעלות הנשגבות הללו, הרי לכל מעלה שאדם זוכה צריך קנין והכנה? ויותר יש להבין, הרי בלעם היה בעל מדות מושחתות, אוהב ממון וכבוד ומוכן לאבד עם שלם עבור בצע כסף, הכיצד נתנו לאדם כזה כח לקלל, הרי הוא האדם הכי גרוע בתחומו, את כל הכחות ההרסניים שיש בעולם הוא מגייס לצרכיו ותאוותיו האישיות, והרי הוא פרוץ גדרו של עולם שבתחלה היו גדורים בעריות והוא נתן להם עצה להפקיר עצמם לזנות?

רש"י כבר עמד על כך: ואם תאמר מפני מה השרה הקב"ה שכינתו על גוי רשע? כדי שלא יהיה פתחון פה לאומות לומר, אילו היו לנו נביאים חזרנו למוטב. העמיד להם נביאים והם פרצו גדרו של עולם. ועדיין הדבר פלא, אם הוא זכה למדרגה כה גבוהה ברוחניות, איך נפל לשיא השפלות והתנהג בצורה הכי לא מוסרית, הרי אפילו מי שזוכה ללמוד תורה בלי להגיע לנבואה, בכל זאת זוכה לכמה וכמה מעלות כמובא במסכת אבות פ"ו? מבאר הגאון רבי חיים יצחק חייקין זצ"ל (הובא בספר "משולחן גבוה") על פי המבואר בספר "נפש החיים" שמה שאמרו חז"ל יראת ה' היא אוצרו, הכוונה: לפי גודל האוצר שהאדם מכין לעצמו, כך נשמרים בתוכו תבואות התורה ומעלותיה. ואם בתורה כך, כל שכן במעלות הנבואה שצריך כלי גדול כדי לשמור ולאגור את כל המעלות הרוחניות שיש בנבואה. אבל כשהכלי שבור או שאין כלי בכלל, גם אם האדם יקבל נבואה, בקל יכול לאבד הכל. לכן גם כשנתנו לבלעם מן השמים כוחות והשגות כמשה רבנו, הוא לא הצליח להכיל אותם, כי משה הכין כלים לנבואה על ידי קדושה ועונה, ואילו בלעם שלא היה לו שמץ מזה, כל נבואה וכל מעלה לא נתפסה בו והתנהג כבהמה בצורה השפלה ביותר.

*

מסופר על הגאון רבי יהודה צדקה זצ"ל שהיה מקורב לבעל "כף החיים", וזכה לראותו כותב את ספרו הגדול בעליית הגג שבבית הכנסת "שושנים לדוד" בירושלים. וכן זכה לדבר עמו בדברי תורה, אבל מה שהתפעל ממנו במיוחד בגדלותו הנוראה שכאשר היה מברך כל ברכה, היה מכוון מלה במלה בכוונה כמברך את המלך. וכיון שיראת ה' היתה אוצרו, זכה שכל דבריו הנכתבים והנאמרים הם יסודות ההלכה לדורות.

<p>דרכי הפרד"ס אופנים בפירוש התורה</p>	<p>עצה טובה</p>
<p>שם הניקוד דוגמא לרמוז כזה, אפשר למצוא בספר "בית נאמן" על הפסוק "ומכל הַחַי" (בראשית ו, יט): "יחיד בתנ"ך שבאה הה"א בקמץ ונרשם עליו במסרה ל' (לית בקמץ), כי בכל מקום או הַחַי בשני פתחין או הַחַי בסגול וקמץ באס"ף. ואפשר שבא לרמוז שצריך להתקמץ ולא להביא יותר משניים מכל מין (חוץ מהטהורים), כדי שהתיבה תכיל את כלם".</p>	<p>אם מישוהו אמר או עשה משהו שפגע בך, נסה למצוא או להמציא לעצמך סיבות מדוע הדבר אינו פוגע בך. נסה אפילו למצוא דברים טובים בפגיעה הזו. גם אם אתה לא מצליח לעשות זאת, אל פְּרָאָה שאתה נפגע. הדבר הטוב ביותר שתוכל לעשות לפוגע, הוא להראות לו שהוא הצליח. זה יגרום לו בוודאות לנסות שוב. (ספר "עצות מהחיים" ח"א).</p>

מגיד דבריו / פנינה מתורתו של הגאון רבי בוניד סעדון זצ"ל

"על כל אב ואב מוטלת המצוה להודיע לילדיו את אשר קיבל הוא מאבותיו ואבותיהם עד משה רבינו ע"ה מידיעת התורה והמצוה. ואם אין ידיעה לאב, מחויב הוא לשכור לבנו מלמד ללמדו תורה, וכמ"ש בתורה 'והודעתם לבניך ולבני בניך יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחורב' וכו' וכן נפסק בשלחן ערוך יורה דעה סימן ר"מ".
(מגיד חדשות" ח"ט עמ' קל"ח)

ועתה שבו נא בזה גם אתם הלילה ואדעה מה יוסף ה' דבר עמי

קשה לי, הרי כבר אמר לו ה' לפני כן בפעם הראשונה שלא ילך ויקלל את ישראל כי ברוך הוא, ומה עלה בלבו של בלעם שהסתפק אולי עתה ירשה לו ה' ללכת ולקללם. ואפשר לענ"ד לומר שמכיון שראה שלפני כן שאלו הקב"ה מי האנשים האלה עמו, חשב שאם כן אין הקב"ה יודע הכל, ואולי גם כעת אינו יודע מה שבלבו ויתכן שחזר בו וכעת ירשה לו (וכמו שכתב רש"י לעיל בפסוק ט'). (מכת"י הגאון רבי משה לוי זצ"ל).

ויפתח ה' את פי האתון וגו'

יש לדקדק מדוע לא אמר "ותפתח האתון את פיה" כמו שנאמר לגבי "פי הארץ" (לעיל טז, לב) "ותפתח הארץ את פיה" וגו'? ויש לתרץ שבפתיחת פי האתון הנס היה מפליא יותר, שהאתון פתחה את פיה לדבר, ולכן נזכר שהקב"ה פתח את פיה. (הן בשפתותיך, כת"י).

נקודת חן / עובדיה חן**גדולי ישראל על גדולי ישראל**

בעט אָמֵן את ספרו "ענף עץ אבות" הכולל מאות סיפורים על גדולי ישראל. גם בהגדת "חזון עובדיה" מובאים עשרות סיפורים בטוב טעם ודעת.

להבדיל בין החיים, גם מרן ראש הישיבה הגאון רבי מאיר מאזוז שליט"א, הוציא בשנים האחרונות סידרה מונומנטלית על גדולי ישראל בשם "מגדולי ישראל". חשוב להדגיש כי אין מדובר בעוד ספר תולדות, כי-אם בסדרת ספרים, המעניקה זוית ראייה נדירה ומקורית של גדול בישראל על גדולי ישראל מכל הזמנים ומכל החוגים, תוך ניתוח מדויק של אישיותם ושיטתם, מתוך היכרות מקיפה ומעמיקה בכתביהם. הספרים כלולים בידע עצום, ובין השורות מובלעים עשרות חידושי תורה ורעיונות מקוריים. יחודיותה של הסידרה מתבטאת בהערכה כנה אמיתית ומדויקת לגדולי ישראל ללא גוזמאות הנהוגות אצל כותבי הביוגרפיות למיניהם, ודומה שאין לו חבר בתחום ספרי התולדות (אולי ספר "אישים ושיטות" של הרב זוין). הנה למשל הגדרה מעניינת על הגאון יעב"ץ המתובלת בהומור: "ובכמה ענינים יש באופיו מחכמי ספרד הראשונים. וסימנין: היעב"ץ (177) הוא חצי "ספרדי" (354)". בסידרה זה, יותר מכל ספריו של מרן הגר"מ שליט"א, באה לידי ביטוי נהדר יכולת הכתיבה המופלאה שלו, העשירה בפיוטיות קצב ורגש יוצא דופן.

מי שנחשב בדורנו גדול הביוגרפים החרדיים הוא הרב אהרן סורסקי שליט"א, שחיבר עשרות ספרי ביוגרפיה על רבנים מהדורות האחרונים, כשהידועים שבהם הם: "פאר הדור" תולדות החזון איש, על ששת חלקיו, וכן "וזאת ליהודה" תולדות הגאון רבי יהודה צדקה זצ"ל. סגנון כתיבתו משלב בין הסגנון הספרותי-מליצי הישן לבין הכתיבה העכשווית, כאשר רבים ממטבעות לשונו שאובים מן המקורות.

כתיבת דברי ימי חכמי ישראל, אינה מלאכת ספרות גרידא. כל ביוגרף חייב להיות סופר, אבל לא כל סופר יכול להיות ביוגרף. נוסף לכישורי כתיבה ועריכה, הכותב עצמו צריך להיות בעל אישיות תורנית בעלת הבנה חינוכית. ואכן, בדרך כלל כותבי ספרי הביוגרפיה הם אנשים תלמידי חכמים.

היו גם מגדולי ישראל עצמם שמצאו זמן לשלוח ידם בכתיבה על גדולי ישראל. הידוע מכולם הוא מרן החיד"א שחיבר את היצירה המופלאה "שם הגדולים".

מי שנודע בדורות הקודמים כמחבר ספרים על גדולי ישראל, הוא הרב מאיר להמן זצ"ל שהיה חלוץ הספרות החרדית. הוא לחם בתנועת ההשכלה, שאותה ראה כסכנה לקיומו של העם היהודי, ויחד לכך את מפעל חייו - כתיבת סיפורים לנוער. עשרות ספרים הוציא, חלקם היו ביוגרפיות על אישים ידועים בתולדות עם ישראל, ורובם היו סיפורים עלילתיים שבהם שזורים מסרים כנגד חידושים ושינויים ביהדות. עבודתו נגדעה באבה כאשר נפטר ממחלה והוא בן חמשים ותשע שנים. בעקבותיו ניסו לכתוב ספרי קריאה ברוח היהדות: שרה הירש, הרב שלמה כהן, הרב יהושע זליג שכנוביץ ועוד.

מלבד הספרים לנוער, שראה בהם 'צורך שעה' להצלת הדור הצעיר, כתב הרב להמן גם ספרים תורניים חשובים המעידים על גדלותו בתורה, כמו: פירוש על מסכת אבות בשם "מאיר נתיב" ופירוש להגדה של פסח. כמו כן הוציא לאור את פירוש הר"ש סיריליאו ממגורשי ספרד על תלמוד ירושלמי סדר זרעים עם הערות.

בדורנו, מרן רבנו עובדיה יוסף זצ"ל מצא זמן לכתוב

זיספרו לבניהם / ספור לשלחן השבת

הכנסת אורחים מושלמת

שאם כבר משלמים הם כה יקר, הם ידאגו להצדיק את המחיר... במשך השבת כולה, דרשו בלי בושה מכל אשר בחרו, משל היו אדונים המסכים על שלחן טרקלינם ובעל האכסניה הוא משרתם עושה דברים. רבי ישעיה מצדו עמד בהסכם ועמד הכן לשמשם בנדיבות ובלי שום תלונה. השבת עברה על האורחים בנעימים. הם אכלו ממיטב המאכלים ושתו ממבחר המשקים, כאילו משלהם הם אוכלים.

ביום ראשון עם אור ראשון של בוקר, השכימו לצאת לדרכם. לפני שנפרדו ממארחם, הניח כל אחד מהם חמשה זהובים לפניו, וביקשו עוד לדעת כמה עליהם לשלם על הגלגל שלקחו ממנו.

מה הופתעו הסוחרים כשרבי ישעיה השיב להם את כספם, וכשחיוך רחב מתפשט על פניו, אמר בפליאה: "כלום עלה על דעתכם שאמכור מצוה יקרה כהכנסת אורחים תמורת חמשה זהובים?!".

גבותיהם של הסוחרים הורמו באחת, ורבי ישעיה מיהר להסביר: "אינני למדן, כפרי פשוט הנני. אין אני יודע מתן שכרן של מצוות, אבל פעם אחת נכנסתי לבית מדרשו של הגאון רבינו אליהו מוילנא בשעה שהזכיר את מאמר רבותינו ז"ל (שבועות ל"ה ע"ב) "גדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני שכינה", וביארו על פי מה שאנו אומרים בברכת הלבנה: "אלמלא לא זכו בני ישראל להקביל פני אביהם שבשמים אלא פעם אחת בחודש - דיים", ואילו מצות הכנסת אורחים תדירה היא - בכל עת שבא אורח לפנינו, ולכן גדולה היא יותר מקבלת פני שכינה. והנה עכשיו זכיתי אני הכפרי הפשוט במצוה גדולה וחשובה זאת וכיצד אמירנה בממון...".

הוסיף רבי ישעיה ואמר להם, שאף את הגלגל נותן הוא להם במתנה, אבל בקשה אחת לו להם, שמכאן ואילך יזהרו ויקפידו שלא לנסוע בדרך בערב שבת לאחר חצות. הסוחרים ניאותו וקיבלו על עצמם מכאן ואילך לא לנסוע בדרך בערב שבת אחר חצות היום, אך בטרם נפרדו שטחו בפניו את תמיהתם: אם אינו חפץ מר בתשלום עבור הכנסת האורחים, מדוע אם כן סיכם עמנו לפני שבת את מחיר האירוח?! מעיקרא מאי סבר ולבסוף מאי סבר! ?

ענה ואמר להם רבי ישעיה: "אילו הייתם יודעים שאני מארח אתכם בלא תשלום, לא הייתם מרגישים בנוח ליהנות ממה שאתם חפצים והייתם מסתפקים במועט. רציתי שתרגישו כאילו אתם בביתכם".

צדיק תמים היה רבי ישעיה מהכפר זוכוביץ הסמוך למיר, ובמצוה אחת היה מהדר ביותר - מצות הכנסת אורחים.

יום ששי אחד אחר חצות, עברה דרך היער הסמוך לביתו עגלה עם כמה סוחרים יהודים ששבו מהיריד לעירם. יצא רבי ישעיה לקראתם, ושיחר פניהם שישארו בכפר לשבות אצלו. הסוחרים לא הכירו את רבי ישעיה, וסרכו להיענות לבקשתו. בטוחים היו כי כוונתו לקבל מהם שכר אכילה ולינה, ומה להם ולכפרו, מבקשים הם להגיע לעירם ולשבות בביתם את שבתם.

דחק בהם רבי ישעיה: "הרי ערב שבת היום, והדרך לעיר עוד רחוקה, מוטב שתשבתו אצלי. הכל כבר מתוקן לסעודה - בשר דגים וכל מטעמים, גם חדרים מרווחים מחכים לכם, ואף מנין לנו בכפר, מדוע לכם לנסוע ולהגיע עם חשכה?...". אך הסוחרים בשלהם - מעוניינים הם להגיע לביתם. כאשר המשיכו בדרכם ועברו דרך של כמה מילין, נשבר לפתע גלגל אחד מאופני העגלה. העגלון מיהר לחזור ברגל לכפר, וביקש מרבי ישעיה למכור לו גלגל חליפי.

נתן לו רבי ישעיה גלגל ואמר לו: "מהר החזר את הסוחרים לכפר, שהרי עוד זמן לא רב תשקע החמה, ואין כל תקוה להגיע לעיר לפני השבת".

עתה אנוסים היו הסוחרים לחזור לכפר ולהתארח באכסנייתו של רבי ישעיה.

שמח רבי ישעיה לקראת אורחיו, את הסוסים הכניס לאורוותו, ואת משרתו ציוה לדאוג להם למספוא. מיהרו האורחים להתכונן לקבל פני שבת המלכה, והנה נכנס רבי ישעיה אל חדרם וכה אמר להם: "בתור פונדקאי, איני אוהב לעמוד על המקח לאחר השבת, מעדיף אני לסכם מראש את המחיר - שלש סעודות שבת לרבות סעודה רביעית ומחיר לינה, יעלו לכם חמשה זהובים לכל אחד. המחיר יקר, אך במחיר זה תוכלו לבקש את המאכלים הטובים ביותר ללא כל הגבלה, ולהרגיש בנוח לקחת מכל אשר תחפצו".

החליפו הסוחרים מבטים רושפים והשתאו על המחיר המפולפל, במוחם חלפה מחשבה זהה: הן ידענו מתחילה כי כפרי זה בלתי אל הממון עינו, וכל כוונתו אינה אלא לנצל את מצוקתנו כדי להעשיר את כיסו... מכיון שברירה אחרת לא נותרה בפניהם, הוכרחו להסכים למחיר שנכפה עליהם. אך בלבם החליטו

אור המאיר

שאלות ותשובות שענה לשואליו בקצרה מרן רה"י הגאון רבי מאיר מאזוז שליט"א

(מתוך ספר "מקור נאמן" ח"ג שעתיד בע"ה לראות אור)

שאלה: כשמרימים כוס יין או משקה חריף לשתות, נוהגים לומר "לחיים" לפני הברכה. האם הדבר מותר? תשובה: עיין בשו"ת יחזה דעת (ח"א סימן נ"א) בשם הרב שיירי בנה"ג (א"ח סי' קע"ד הג"ט אות ב') שאפשר לומר למסובים "בשמחתכם" ואח"כ לברך ולשתות, כי גדול כבוד הבריות שדוחה לא תעשה שבתורה. ע"ש. והוא הדין לאמירת "לחיים". וכן אומרים "לחיים" בקידוש לפני ברכת בורא פרי הגפן. ויש מקור לזה בגמרא שבת דף ס"ז ע"ב (סוף פרק ששי).

שאלה: האם מותר לאב להשיא את בנו או בתו בליל יארצייט (לא בשנה הראשונה) של האב או האם? תשובה: נראה דלכתחילה אין לעשות כן מפני דברי הרמ"א ביורה דעה (סימן שצ"א) שאסור לאכול בסעודה בליל יארצייט ע"ש. ובדיעבד אם קבעו החופה בליל יארצייט, מותר להשתתף ולסמוך על המתירים.

שאלה: האם המלה "שבת" היא לשון זכר או נקבה? תשובה: הרד"ק בספר מכלול מסתפק בזה. אבל יותר נראה שהיא לשון נקבה. ומה שכתוב בישעיה (נ"ו ב') "שומר שבת מחללו", הכוונה ליום השבת.

שאלה: עשינו "זכרון דברים" לקניית דירה בט"ו בתמוז, והתימת החוזה מתוכננת לתאריך כ"ו בתמוז, האם כדאי לדחות את תאריך התימת החוזה? תשובה: לפני ראש חדש אב אין בעיה לחתום חוזה, ושיהיה בהצלחה.

שאלה: האם מותר בימי בין המצרים לקנות בגד ולחדשו בשבת? תשובה: נהגו שלא לברך שהחיינו גם בשבתות כדעת מרן החיד"א והשדי חמד ועוד. אם יש צורך, אפשר לסמוך על המקילין, ואם לא – כדאי לימנע כדי להרגיש את צער החורבן והגלות.

שאלה: האם מותר בתשעת הימים לקנות או למכור חולצות לתלבושת אחידה לתלמידות? תשובה: אם כדי ללבוש אותן בשנה הבאה, מותר למכור ולקנות.

שאלה: האם בשבוע שחל בו תשעה באב מותר לקנות נעליים בהנחה, במדה והמחיר יעלה לאחר מכן? תשובה: רק אם ההנחה רצינית – 50 שקל ומעלה. בית המקדש שחרב שווה הרבה יותר.

שאלה: יש לנו מפעל קטן שמכינים ומעצבים בו כובעים ומטפחות, ורצינו לדעת האם מותר לתפור מטפחות ולהשאיר הגימור לאחר תשעה באב? תשובה: כל דבר שלצורך פרנסה מותר (חוץ מטויית חוטים, מפני אבן השתיה), ובלבד שלא למכור ושלא ללבוש עד אחרי תשעה באב, וטוב שהגימור יהיה אחרי תשעה באב.

חידת השבוע

ידועה מעלת "עשרה ראשונים". היכן מצינו מעלה ב"עשרה אחרונים"?

הפתרון: הרב סדר היום (סדר הלימוד אחרי התפלה) כתב שמעוה לאחר יציאתו מבית הכנסת בסוף התפלה, כדי שיהיה מעשרה אחרונים היוצאים מבית הכנסת. ועיין בהלכה ברורה (סי' צ' אות מ"א).

לקבלת העלון בדוא"ל, שלחו בקשה ל: 7654216@gmail.com

לע"נ רחל בת מזל ע"ה
לע"נ לאה בת שרה ע"ה
לע"נ עזיזי בר כמונה לבית חדוק ז"ל

לע"נ רבי עובדיה בן לולו זצ"ל
לע"נ רבי אליהו בן אסתר זצ"ל
לע"נ אפרים בן מימה פנינה ז"ל

לרפואת דורון בן שרה הי"ו